

Între două trenuri. Așa ar trebui subintitlata această convorbire purtată într-o cameră de hotel la Sinaia, într-o seară de septembrie. Ajungând — din prevedere — mai devreme, am așteptat respirând aerul tare de munte și numărând ceasurile cite mai rămăneau pînă la miezul nopții cînd Bait Orient Expressul urma să o ducă pe interlocutoarea mea spre casă, la Cluj. Într-un târziu, echipa sosește de la filmare. Facem cunoștința. Surpriza generală. Cînd a intrat în încăpere, am recunoscut-o întii după voce. Din știuta persoană brunetă, doar ochii păstrează umbra brună, intensă a privirii. Părul oxigenat neglijent — așa cum rîlul i-o cere — îl are strîns la spate. Cînd, în câteva rînduri, cochicipierii, băieții și fete, vor mai veni ba să o ia la masă, ba să o asigure că vor conduce la gară, să se intereseze cînd se întoarce și pentru cită vreme, glumele se țin lanț, Doamna Mela imită ba pe unul, ba pe altul, în amuzamentul general, aflînd și ea peripeții de la filmare, întîmplări cu haz din orele de relaxare. Pentru mine, care n-am avut posibilitatea să o văd decît în turneele bucureștene, în prea puține piese („Construcătorul Solness”, „Ifigenia în Aulis”, „Unchiul Vanea”) și, bineînțeles, în filmele, nu multe, pe care le-a făcut, Melania Ursu în seamnă, prin excelență, actrița-tragediană, din rara familie a artiștilor care oficiază în templul Thaliei cu o sensibilitate anume, capabilă de ample crescendo-uri și de adînci introspecții, excelînd în ipostaze de vibranta dramatică gravitate, glasul ei atingînd tonuri profunde, chipul fiindu-i marcat de un nobil, pătimaș tragism.

— Nu mă așteptam să fiți o persoană atît de veselă, de expansivă! — nu mă pot opri să exclam.

— Vai de mine, da' de ce? Cînd am terminat eu institutul, în '61, eram — ca să zic așa — specializată în comedie bufă. Noi am fost cea de a doua promoție „de aur”, cu Gheorghe Dinică, Marin Morăru, Dorina Lazăr, Violeta Andrei, Magda Popovici, Ștefan Tapa-lagă, Julieta Strînbeanu, Traian Stănescu, Marian Hudac, Eugen Racoți, Constantin Dragănescu, Constantin Florescu. Am început la clasa Soranei Coroamă, apoi ne-a preluat Moni Ghelerter și în școală am tot jucat nostime fetițe. Asta pînă într-o zi — eram deja pe scena Naționalului clujean — cînd s-a găsit cineva să spună: gata cu veselele subrete, Mela, e timpul să treci la altceva. Și așa am ajuns la tragedia antică — eram prima corifee într-o distribuție excepțională, avîndu-le în frunte pe Silvia Ghelan și pe Silvia Popovici. Cu „Ifigenia în Aulis” am făcut și un turneu în Italia, la Florența... Dintr-o dată au ieșit la iveală resursele mele dramatice — un fior pe care nu-l bănuiam, îl intu-iam doar. S-a confirmat că am substanța interioară necesară rolurilor de amplitudine... Încă din studenție văzusem teatru englezesc și franțuzesc, italianesc și grecesc și rusesc (noi înșine eram formați după metode stani-slavkieni) încît la douăzeci de ani mie mi-a fost clară ideea că actorul trebuie să facă de toate, să atace toate genurile, toate stilurile. Noi, românii, ne aflăm într-un punct de confluență a culturilor răsăritene și occidentale și avem și o structură psihică generoasă: sim-tem teribil de mobili sufletește, și extra și introvertiți, deopotrivă. Ne e ușor să „Incasăm”, dar și să „provocăm” sentimente contradicto-rii. Actorul român este aproape din start un virtuoz. Dacă-i bine dirijat, desigur... Mi-am început cariera într-o atmosferă de intensă creativitate și poate de asta am continuat să rămîn un copil mare și receptiv, care nu opune rezistență la nici un fel de încercare, pentru că nu e bine să te crampezi în co-modități!... Am jucat Lady Macbeth, dar și Catarina, am fost Antigona, Fedra, dar și Zița, m-am întîlnit cu Brecht și Arrabal, cu dramaturgia lui Baranga și Tudor Popescu, îmi plac și rolurile comice robuste, și cele de o măreție statuară, am voluptatea jocului clo-cotitor, cu scilipiri de vervă și ironie, așa cum încerc să mă învîlvi și în haloul tristeților misterioase, să amestec candoarea cu femini-tatea devoratoare, vitalitatea frustră cu austeri-tatea, să alternez dinamismul cu imobilita-tatea aparentă, drama cu farsa, să stigmatizez desertăciunea...

— Dar și să clădiți „poezia abstractă a umanismului” — cum frumos spunea un cro-nicar...

— Cel mai greu mi-a fost să mă confund cu rolurile în care-mi evacuum niște stări lăuntrice personale. Pentru că e greu să te cunoști pe tine însuși. Mai ales că nu rămîi la toate vîrstele aceleși. Dacă privești în urmă, nu mai semeni cu tine. Doar dacă duci o viață superficială, care nu te solicită, dar, de obicei, viața te obligă „să plătești”... Și tre-buie să ai curaj să te mărturisești mai întii în fața ta, ca să te poți dezvălui și altora. Și orice rețineră se simte, gestul trebuie făcut pînă la capăt, fără complexe. Pentru că rolul trebuie să curgă lin, ca o apă, în teatru ca și în cinema. Bineînțeles, dacă personajele îți sînt pe măsura sufletului. Atunci ai deplina mulțumire. Cînd reușești să spui prin cuvîn-tele altcuiva ceea ce simți tu. Asta, pe o parte. Și aici am vrut să ajung. Sigur că e fru-

Melania Ursu.

Să joci cum trăiești. Cinstit.

mos și interesant. Și sînt actori care toată viața se joacă pe ei înșiși și o fac bine. Dar mai pasionant mi se pare să faci compozii. Eu am fost învățată să construiesc substituîndu-mă personajului, să merg în întîmpinarea lui, nu să-l aduc spre mine. Totuși, în permanență, m-a urmărit un element dominant: faptul că eu am fost în viața de toate zilele o intransigentă, o revoltată; nu m-am resemnat în fața nici unei situații neclare, neplăcute, n-am suportat umiliția, mizeria de nici un fel. De asta, probabil, mi-au fost aproape personajele cu structură dură, cu ținuta verticală. Și de aceea cel mai mult îmi plac tragediile, pentru vigoarea, pentru conturul ferm al profilurilor umane... Dacă nu mai ai resurse sufletești, la un moment dat te oprești... Și difi-cilul hop dintre vîrste îl poți trece făcînd compozii de caracter. Eu, oricum, am fost supusă acestui exercițiu de timpuriu, de pe la douăzecișipatru de ani, așa că am învățat să-mi mențin condiția de conquistador pornit să descopere și să cucerească necunoscutul — mi-am păstrat proaspăt interesul explorării și-mi găsesc veșnic preocupări care să-mi dea satisfacție...

După o zi de filmare și în perspectiva unei nopți pe tren spre o repetiție importantă, o simt oboseită: lungește silabele și coboară glasul, dar brusc se remontează și-și recape-tă debitul de persoană volubilă și deschisă. Așa că o iscodesc în continuare:

— Apropo, nu v-a tentat niciodată profesora-tul?

— Am stat cîțiva ani la Tirgu Mureș și am scos prima promoție de la secția română a Institutului „Szegedgyi István”. Am și jucat mult la Naționalul tirgu-muresan. Pe urmă am abandonat. Acum predau la Conservato-riul „Gheorghe Dimă”, secția canto, noțiuni de actorie, mișcare scenică, machiaj.

— Clujeancă fiind, sînteți, desigur, foarte legată de literatura lui D.R. Popescu. Se poate spune chiar că în teatru „l-ați debutat”, pentru că ați jucat în prima sa piesă, „Vara imposibilei iubiri”.

— Părinții mei s-au stabilit în '48, la Cluj, așa că la terminarea facultății, m-am întors acasă. Suna ca un fel de misiune. Pentru că pe vremea aceea parcă eram mai idealisti, mai romantici, distanța de capitală nu ne complexa. E drept, în '77, am riscat și eu un concurs la Teatrul Mic, dar am avut un fel de insucces. N-a fost să fie! Opreliștele erau mi-nore... Dar m-ai întrebare de D.R.P... Îmi dai voie să-ți spun Irina, da?... Știi, acum filmăm chiar după un scenariu al lui, intitulat provi-zoriu „Nelu”. În teatru am mai jucat și în „Pi-sica în noaptea Anului Nou”, și în „O pasăre dintr-o altă zi”, și în „Pasărea Shakespeare” (care mi-a adus și un premiu de interpretare), și în „Timp în doi”. Schematizînd, personajele lui sînt de două feluri: unele cu o tentă simplă, gravă și dramatică, altele care se ascund sub un soi de coajă de comedie, sub un umor hazliu și șugubăț. Pe traiectoria desti-nului lor intervin tot felul de complicații stra-

actorii
noștri

La primul film, *Muntele ascuns* al lui Andrei Cătălin Băleanu, am avut noroc să fie la cam-eră Nicu Mărgineanu. Aveam, de altfel, de filmat o singură scenă: soțul, șofer, face un accident și eu, femeie simplă și necăjită, într-o criză de disperare, mă răzbun pe cutia lui cu scule, blestemînd abrutizanta sete de inavușire... A urmat o lungă pauză. Pînă cînd Malvina Urșianu mi-a încredințat-o, în întoar-cerea lui Vodă Lăpușeanu, pe Doamna Chiajna și mi-a spus doar atît: „Joci ca pe scenă și nu te uita la aparat”. Și chiar așa am procedat. M-am trezit apoi că am interpretat și o prințesă Sturza în *Vis de ianuarie* a lui Nicolae Opreșcu, am mai fost și Pelaghia Roșu în filmul regizat de Mircea Moldovan, 1848 — roluri de o anume factură, într-o anume notă dramatică care-mi convine, în care mă simt bine. După mult timp s-a întîm-pliat să fiu distribuită în *Pădureanca*. Lucram pe scenariul lui Augustin Buzura care-l rein-terpreta pe Slavici și din nou lucram cu Mărgineanu, de astă dată regizor — un cineast serios, cult, rafinat. Mi se oferea prilejul să fac un rol în care să evoluez ascendent, pre-gătînd marea scenă din final care, însă, nu s-a mai concretizat așa cum fusese conce-pută inițial. Pentru acel moment al morții lui Iorgovan am repetat mult. După ce ne-am sfătuit cu Dorel Vișan care-i crescuse la țară și care ne-a explicat cum se comportă femeile în asemenea situații: fie că rămîn împietrite de durere, fie că-și caină nenorocirea plîngînd în hohote și evocînd mortul sub diferite înfățișări. Gesturile și inflexiunile vocii trebuiau să fie cit mai aproape de bocetele autentice. Pentru așa ceva îți trebuie o bună doză de curaj și — ce să mai vorbim — ta-lent. Regizorul izbutise să creeze o atmosferă propice, stabilînd între toți membrii echipei un fluid, o stare de comunicare subiectivă fără de care, practic, nu se poate realiza ni-mic. De aceea am primit să fac un rol mic și în alt film pe care-l realizează tot Mărgineanu după Agărbiceanu, pe un scenariu de Ion Brad: o femeie, soție, văduvă și mamă de mi-nier, asistă, în zi de Paște, cum este scos de sub surpături trupul neînsuflețit al fiului. E un moment de dimensiunile tragediei antice. Și pe mine — cum îți-am mai spus — mă pasio-nează partiturile care-mi lasă posibilitatea să le amplific. Și nu la suprafață. Lucrul acesta mă ajută să fiu eu însămi și totuși alta. De la rol la rol. De altfel, nici idolii mei nu mă lasă să nu vreau mereu să ating niște culmi. Idolii mei se numesc Irene Păpas, Anna Magnani, Giulietta Masina, Katharine Hepburn, Olga Tudorache.

Mă privește. O privesc. Nu știu dacă are ochii negri sau caprui, dacă e contraltă, dar privirea ca și vocea îi sînt formidabile. Urcă sau coboară, trece de la patetic la șăgalnic, de la asprime la tandrețe cu o neabătută, im-previzibilă dezvoltură, într-un constant reflex al căldurii interioare. Uneori ca într-un dulce alint.

— Nu de mult ați interpretat pe scenă rolul unei actrițe...

— Să-ți spun drept și fără falsă modestie, mă bucur că am avut prilejul să joc întreg tripticul dramatic al Ecaterinei Oproiu. În 1965, împreună cu George Motoi, în viziunea Soranei Coroamă, dădeam a doua versiune mult discutată și apreciată a piesei de viață lungă „Nu sînt turnul Eiffel”.

— S-a spus atunci că eroina reprezenta „modelul unui portret de generație”...

— În 1979 am jucat și „Interviul”, iar în 1985 am avut premiera la „Cerul instelat...” în regia tînarului Mihai Mănușiu și în compania lui Anton Tauf. Au luat și un premiu ex aequo cu meritaosă echipă de la Teatrul Mic. Eroina care se numește, tot generic, Ea, este o actriță care trăiește o dramă a zilei de azi: imposibilitatea de a mai comunica cu soțul ei, într-o căsnicie care nu mai poate fi sudată pentru că înșingurarea i-a separat definitiv. De vină e cineva în care trăiesc, de vină sînt ei înșiși. Un rol care-l invită și pe actor, nu numai pe spectator, la un serios proces de conștiință. Pentru că fiecare din noi apelează, se raportează, chiar și fără să vrea, la propria experiență de viață. Și esențialul este să poți pune ordine în relațiile cu cei din jur. Să joci așa cum și trăiești. Cinstit și fără să tri-șezi. Să-ți propui ca țel permanent găsirea adevărului. O căutare de lungă durată. Unii îl găsesc, alții nu. Actorului nu-i este permis să cedeze în fața exigențelor profesionale, a exigențelor morale. Și dragostea spectatorilor se îndreaptă spre învingători, spre cei care au forța de a penetra dincolo de poșhița lucrului comun, intrînd în rezonanță cu marile as-pirații ale noastre, ale tuturor.

În miez de noapte, ostenită, întrigurată, dar fără să-și piardă umorul (la repezoală îmi scandează și o fabulă plină de tîlc!), pornește prin ploaie — un drum de șase ore. Timp de două zile va fi doar a scenei, ca apoi să vină din nou, reluînd firul povestirii cinematogra-fice. Și așa mereu, pref de citeva luni, pref de... o viață, de o pasiune.

Interviu realizat de
Irina COROIU